

DİYARBAKIRDAKİ ÖZEL OKULLAR: NİCELİKSEL BİR DEĞERLENDİRME¹

THE PRIVATE SCHOOLS IN DIYARBAKIR: A QUALITATIVE EVALUATION

Zakir ELÇİÇEK²

Yıldırım BARUT³

Öz

Araştırmanın amacı, Diyarbakır'daki özel ve resmi devlet okullarına ilişkin istatistiklerle Türkiye'deki resmi ve özel okul istatistikleriyle karşılaştırarak bir değerlendirme yapmaktır. Bu şekilde Diyarbakır'daki özel okullaşma oranına yönelik bir sonuca ulaşmak hedeflenmektedir. Bu amaçla Diyarbakır iline ait resmi ve özel okul istatistikleri ile Türkiye geneli resmi ve özel okul istatistikleri toplanarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre mevcut durumda Türkiye geneli özel okullaşma oranının %9 olduğu, Diyarbakır ili için ise bu oranın %6 olduğu tespit edilmiştir. Özel okullaşma oranı son yıllarda özel okul teşviklerinin de etkisiyle önemli bir artış göstermekle birlikte, 2023 hedefleri kapsamında belirlenen %15 oranının bir hayli gerisinde kalmıştır. Hedeflenen bu oranın gerçekçi olabilmesi için yetkili kurumların önümüzdeki 3 yıl içerisinde bu konuya daha fazla eğilmeleri gerekecektir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, özel okullar, eğitim ve öğretim desteği, özel okul teşviki, özel okul sayısı

Jel Kodları: I21, I28, I29.

Abstract

The purpose of this research; the statistics of private schools in Diyarbakır, compare with the statistics of official public school in Diyarbakır and the statistics of official public and private schools in Turkey. In this way, it is aimed to reach a result for the private schooling rate in Diyarbakır. For this purpose, the statistics of public and private schools in Diyarbakır and Turkey were collected and analyzed According to the results obtained; the private scholling turkey overall ratio is 9%, in Diyarbakır was found that for this ratio is 6%. Although the private schooling rate has increased significantly in recent years with the effect of private school incentives, it has been well behind the 15% rate set within the scope of 2023 targets. In order for this targeted ratio to be realistic, the authorities will need to focus more on this issue in the next 3 years.

Key Words: Diyarbakır, private schools, education and training support, private school incentives, number of private school

Jel Classification: I21, I28, I29

¹Bu çalışma 10-12 Ekim 2019 tarihinde DİYARBAKIR'da düzenlenen III. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve tam metin kitabında yayınlanmış olan aynı isimli çalışmanın genişletilmiş halidir.

² Dr., Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, elcicekzakir@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4469-2243

³ Okul Müdürü, Küçükkadı İlk-Orta Okulu, yildirimbarut@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3466-6877

1. GİRİŞ

2013 yılında alınan ve 2014 yılında yürürlüğe giren dershanelerin kapatılması kararının (Wikipedia, 2020) ardından özellikle kurumsal kimliğe sahip dershaneler özel okullara ve temel liselere dönüşmeye başlamıştır. 2015 yılında verilmeye başlayan özel okullara giden öğrencilere yönelik devlet desteği bu dönüşüme ve özel öğretim kurumlarının artmasına hız kazandırmıştır. 2015 yılından beri her yıl belirlenen sayıda öğrenciye belirlenen miktarda sağlanan bu desteğin MEB verilerine göre toplam 520.723 öğrenciye ulaştığı ifade edilmektedir (MEB, 2018). Eğitim ve öğretim desteği verilirken; yörenin kalkınmada öncelik derecesi ve gelişmişlik durumu, öğrencinin ailesinin gelir düzeyi, eğitim bölgesinin öğrenci sayısı, desteklenen öğrenci ve öğrencinin gideceği okulun başarı seviyeleri ile öncelikli öğrenciler gibi ölçütler göz önünde bulundurulmaktadır (MEB, 2017). Halen yüzde 10 civarlarında olan özel okullarda öğrenim gören öğrenci sayısının 2023'te yüzde 15'e çıkarılması MEB tarafından hedeflenmektedir (MEB, 2018). Bu desteklerle hem özel öğretim kurumlarının yaygınlaştırılması hem de vatandaşların özel eğitim kurumlarına öğrenci göndermeleri teşvik edilmiştir. Yalnızca 2017-2018 eğitim öğretim döneminde 1.777 yeni özel okulun açıldığı tespit edilmiştir (Online, 1). Bu teşvikler Diyarbakır'da da karşılık bularak son yıllarda özel okul sayısında ciddi artış gözlemlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Diyarbakır'daki özel okul sayılarını ve yıllara göre bu sayılardaki değişimi, özel okullardaki; öğrenci sayılarını, istihdam edilen öğretmen sayılarını ve bu sayıların Diyarbakır'daki kamu okullarına oranını belirleyerek bir değerlendirmede bulunmaktır. Bu kapsamda söz konusu istatistikler araştırılarak dökümü yapılmış ve Diyarbakır eğitiminde özel okulların yeri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. LİTERATÜR

İnsanın eğitime olan ihtiyacı düşünüldüğünde eğitimin tarihi ile insanlık tarihi birbiriyle denk olması mantık gereğidir. İnsanın en temel ihtiyaçlarından biri olan iletişim süreci aslında doğal bir eğitim-öğretim sürecidir. Fakat okul çatısı altında ilk eğitim sürecinin tam olarak ne zaman ve nerede başladığı literatürde tam olarak açıklığa kavuşturulamayan bir konudur. Fakat eski Yunanda filozofların (Platon, Aristo vb) kurduğu kendilerine ait okullar bir çeşit özel okul olarak değerlendirilebilir (Aslan, 2019: s. 264).

Orta çağda Avrupa'da genelde kilise kontrolünde ve bünyesinde dini eğitim içerikli eğitim etkinlikleri sürdürülmekteydi. Fransız devrimiyle birlikte ulus devlet anlayışının hâkim

olduğu bir eğitim süreci başlamıştır. Bu süreçte sanayi devriminin de etkisiyle dinin etkisinin iyice azaldığı eğitim, kapitalist düşünce ve devlet otoritesine yönelik bir pozisyon almıştır. 20.yüzyılda Paulo Freire ve Ivan Illich gibi radikal eleştirmenler okulun bu rolüne önemli eleştiriler getirerek eğitim anlayışına yeni boyutlar kazandırmışlardır. Osmanlı ve diğer İslam ülkelerinde ise din ilimleriyle birlikte fen, matematik, astronomi vb. ilimlerinin de öğretildiği medreseler eğitim hizmetlerini deruhte etmekteydi. Uzun süre bu misyonu üstlenen medreseler 18. yüzyılda bu misyonu kaybetmiş ve sadece dini ilimlere yönelmeye başlamıştır.

Günümüzdeki şekliyle devlet okullarının kurulması dünyada ilk olarak 1821 yılında Amerika'da Boston English High School adıyla olduğu savunulmaktadır (Ak, Küçükçayır ve Cemaloğlu, 2017, s. 88). Osmanlı devletinde ise II. Mahmut tarafından 1824 yılında çıkarılan fermanla ilköğretimin zorunlu kılınması günümüzdeki devlet okulu anlayışının ilk adımı olarak görülebilir. Ne var ki bu fermanın gereği 1939 yılına kadar ancak kısmen uygulanmaya başlanmıştır (Uygun, 2003, s. 108).

Avrupa'da özel okulların ortaya çıkışı devlet okullarının ortaya çıkışıyla yaklaşık aynı tarihe tekabül etmektedir. Sanayi devrimiyle birlikte fabrikalarda ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün yetişmesi amacıyla kurulan devlet okullarının yanı sıra; burjuvazinin gelişmesiyle üst ve orta sınıf ailelerin çocuklarının özel okullar aracılığıyla daha seçkin bir eğitim-öğretim alması hedeflenerek özel okullar kurulmuştur (Uygun, 2003, s. 109).

Osmanlıdaki özel okulların açılması ise Tanzimat dönemindeki eğitimde yenileşme çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Resmi olarak özel okulların açılmasına izin verilmesi ise 1856 yılındaki Islahat Fermanıyla sağlanmıştır. Gerçi daha önceleri de camilerin yanında Müslüman tebaasına hizmet veren medreselerle birlikte diğer dinlere ve cemaatlere ait mabetlerin yanında o din ve cemaatlere yönelik okulların hizmet vermesine müsaade edilmiştir. Islahat fermanıyla bu durum müstakil olarak yasal hale gelmiştir. Osmanlıda ilk özel okulun hangi tarihte ve nerede olduğu yönünde ihtilafli bilgiler söz konusudur. Bununla beraber araştırmaların yoğunlaştığı ortak nokta, ilk özel okulların 1872 yılında açıldığı ve ilk özel okulun Selanik'te açılan Şemseddin Efendi Mektebi ya da İsmail Hakkı (Lisan) Mektebi olduğu yönündedir (Şimşek, 2014; Uygun, 2003).

Osmanlının son dönemlerinde özel okullara verilen izinle birlikte azınlık okulları çoğalmış ve hem Osmanlının son dönemlerinde hem de milli mücadele döneminde devletin birlik ve bütünlüğünü tehdit edici ve yıkıcı faaliyetler içerisinde bulunmuşlardır. 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat kanunuyla tüm eğitim öğretim faaliyetleri tek çatı altında toplanırken; azınlık okulları ise denetim altına alınmış, bir kısmı kapatılmış ve yeni özel okulların açılmasına izin

verilmemiştir. Sonraki yıllarda devlet desteği ve teşvikiyle Türkiye’de kurulan ilk özel okul Türk Eğitim Derneği (TED) Koleji’dir. 1928’de dernek olarak kurulan ve 1931 yılında ilk defa Ankara’da kolej olarak faaliyete başlayan TED kolejleri 1935 yılına kadar ilk, orta ve lise düzeylerinin tamamında hizmet vermeye başlamıştır. 1961 yılına kadar bu anlamda başka ciddi bir girişim olamamıştır. 1961 Anayasasında özel okulların devlet denetiminde önü biraz daha açılmış ve sayının arttığı tespit edilmiştir. 1982 Anayasasında ise özel üniversitelerin de kurulabilmesinin önü açılmıştır. 1985 yılından itibaren ise özel öğretim kurumlarının açılmasını teşvik edici önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. 2002 yılında Avrupa Birliği Uyum Yasaları çerçevesinde, cumhuriyetin ilk yıllarında konulan “azınlık okullarına yönelik mülkiyet hakkı kısıtlaması” da kaldırılmıştır (Uygun, 2003). Son olarak 2015 yılında özel okul teşviklerinin (parasal destek) verilmesiyle, devlet tarafından özel eğitim kurumları fiilen ve açık bir şekilde teşvik edilmiştir. MEB tarafından 2023 hedefleri arasına, *‘özel okullarda öğrenim gören öğrenci sayısının %15’e çıkarılması hedefi’* nin konulmasıyla, özel okul teşvikinin bir devlet politikası haline geldiği teyit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modelinde amaç geçmişte veya halen var olan bir durumu olduğu gibi betimleyerek ortaya koymaktır (Erkuş, 2005). Araştırma kapsamında, geçmişte ve günümüzde var olan bir durum olan özel okullarla ilgili istatistikler toplanmış ve literatür taraması yapılarak durum analiz edilmiştir. Özellikle ulusal ve yerel ölçekteki istatistikler elde edilerek, Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2023 hedefleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu şekilde mevcut durum analiz edilerek, hedeflere ne mesafede olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kullanılan istatistiksel veriler, Milli Eğitim Bakanlığı yayınlanmış resmi istatistikleri ve Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü yayınlanmamış resmi istatistikleridir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye’deki ve Diyarbakır’daki resmi ve özel okullara yönelik istatistikler tablolar halinde sunularak değerlendirilmiştir.

4.1. Türkiye’de Resmi ve Özel Kurumların İstatistiklerinin Karşılaştırılması

Türkiye’de resmi ve özel kurumlarda tüm düzeylere ilişkin; kurum, derslik, öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. 2018-2019 verilerine göre Türkiye’deki resmi ve özel okul istatistikleri (Örgün)

Kademe	Okul Türü	Kurum Sayısı	%	Derslik Sayısı	%	Öğrenci Sayısı	%	Öğretmen Sayısı	%
Okul Öncesi	Resmi	5.317	50%	19.901	42%	1.306.139	83%	30.079	59%
	Özel	5.352	50%	27.066	58%	258.674	17%	21.064	41%
	Toplam	10.669	100%	46.967	100%	1.564.813	100%	51.143	100%
İlkokul	Resmi	22.931	93%	227.694	89%	5.005.214	95%	268.065	89%
	Özel	1.808	7%	29.295	11%	262.164	5%	32.667	11%
	Toplam	24.739	100%	256.989	100%	5.267.378	100%	300.732	100%
Ortaokul	Resmi	16.874	89%	160.603	86%	5.099.275	94%	312.761	88%
	Özel	2.060	11%	26.969	14%	338.046	6%	41.437	12%
	Toplam	18.934	100%	187.572	100%	5.437.321	100%	354.198	100%
Ortaöğretim	Resmi	8.914	71%	163.153	76%	3.677.964	86%	296.662	80%
	Özel	3.589	29%	51.334	24%	581.693	14%	74.572	20%
	Toplam	12.503	100%	214.487	100%	4.259.657	100%	371.234	100%
Örgün Öğretim (TOPLAM)	Resmi	54.036	81%	571.351	81%	15.088.592	91%	907.567	84%
	Özel	12.809	19%	134.664	19%	1.440.577	9%	169.740	16%
	Toplam	66.845	100%	706.015	100%	16.529.169	100%	1.077.307	100%

*Türkiye geneli istatistikler Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018/19 (MEB, 2019) özet tablolardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü gibi yaklaşık 16,5 milyon öğrencinin yaklaşık yüzde 9’u özel kurumlarda öğrenim görmektedir. Kurum sayısı ve derslik sayısında özel kurumlar toplamın yüzde 19’unu teşkil etmektedirler. Özel kurumlarda görev yapan öğretmenlerin toplamdaki oranı ise yüzde 16’dır. Bu durum özel kurumlardaki sınıf mevcutlarının az (derslik başına düşen öğrenci sayısı: 10,7), resmi kurumlardaki sınıf mevcutlarının ise fazla (derslik başına düşen öğrenci sayısı:26,4) olduğu anlamına gelmektedir.

Dikkat çeken diğer bir ayrıntı ise okul öncesi düzeyindeki oranlardır. Öğrenci sayısı toplamın yüzde 17’sini oluşturmasına rağmen derslik sayısı yüzde 58’dir. Bu durum okul öncesi düzeyinde resmi okullarda ciddi anlamda derslik eksikliği olduğu ve sınıf mevcutlarının daha az olması gereken okul öncesi düzeyinde bu sayının çok yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Yine istihdam edilen öğretmen sayısının birbirine yakın olması bu düzeyde ciddi anlamda öğretmen açığı olduğu anlamına gelmektedir.

4.2. Diyarbakır’daki Resmi ve Özel Kurumların İstatistiklerinin Karşılaştırılması

Bazı yıllara göre Diyarbakır’daki resmi ve özel okullarda öğrenim gören öğrenci sayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Diyarbakır'daki resmi ve özel okullarda öğrenim gören öğrenci istatistikleri (Örgün)

Kademe	Okul Öncesi		İlköğretim		Ortaöğretim		Toplam		Toplam
	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	
2002-2003	3.295	146	286.375	1.265	45.101	572	334.771	1.983	336.754
2017-2018	57.153	2.019	300.915	11.673	127.485	10.982	485.553	24.674	510.227
2018-2019	53.015	2.243	301.824	12.617	123.914	12.438	478.753	27.298	506.051

Kaynak: Diyarbakır'a ilişkin tüm istatistikler, Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğünden edinilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi 2002 ile 2017 yılları arasında Diyarbakır'daki özel kurumlarda öğrenim gören öğrenci sayısında 12,4 kat bir artış olmuştur. 2017 ile 2018 yılları arasında da 2624 kişilik bir artışla önemli bir değişim olduğu görülmektedir. Diyarbakır'da özel kurumlarda öğrenim gören öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranına baktığımızda yüzde 6'lık bir dilimi teşkil ettiği görülmektedir. Yıllara göre önemli bir artış olmasına rağmen Türkiye ortalaması olan yüzde 9'luk oranın gerisinde olduğu görülmektedir.

Bazı yıllara göre Diyarbakır'daki resmi ve özel okullar/kurum sayıları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Diyarbakır'daki resmi ve özel okul/kurum istatistikleri (Örgün)

Kademe	Okul Öncesi		İlköğretim		Ortaöğretim		Toplam		Toplam
	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	
2002-2003	13	12	981	4	63	2	1.057	18	1.075
2017-2018	154	35	1.358	67	162	55	1.674	157	1.831
2018-2019	236	39	1.311	74	164	83	1.711	196	1.907

Tablo 3'te görüldüğü gibi yıllara göre hem resmi hem özel kurum sayılarında önemli bir artış olmuştur. Özellikle özel kurum sayısında 2002 ile 2017 yılları arasında yine yaklaşık 9 katlık bir artış olmuştur. 2017 ile 2018 arasında sadece bir yıl içerisinde 39 tane yeni özel okul açıldığı görülmektedir. Bu da yaklaşık yüzde 25'lik bir artış anlamına gelmektedir. Resmi kurum sayısındaki yüzde 2'lik oranla karşılaştırıldığında önemli bir artış olduğu daha da anlaşılır olacaktır.

Toplam kurum sayısına oranlandığında ise Diyarbakır'daki özel okul sayısının yüzde 10 civarında olduğu görülmektedir. Yine Türkiye ortalaması olan yüzde 19'luk oranın hayli gerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Bazı yıllara göre Diyarbakır'daki resmi ve özel okul derslik sayıları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Diyarbakır'daki resmi ve özel okul derslik istatistikleri (Örgün)

Kademe	Okul Öncesi		İlköğretim		Ortaöğretim		Toplam		Toplam
Dönem	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi+Özel
2002-2003	32	60	4.906	90	897	34	5.835	184	6.019
2017-2018	456	140	9.387	918	3.218	779	13.061	1.837	14.898
2018-2019	447	160	9.103	1.054	3.268	1.220	12.818	2.434	15.252

Tablo 4'te görüldüğü gibi yıllara göre hem resmi hem özel kurum derslik sayılarında ciddi bir artış olmuştur. Özellikle özel kurum sayısında 2002 ile 2017 yılları arasında yine yaklaşık 10 katlık bir artış olmuştur. 2017 ile 2018 arasında sadece bir yıl içerisinde 597 tane yeni derslik açıldığı görülmektedir. Bu da yaklaşık yüzde 32'lik bir artış anlamına gelmektedir.

Diyarbakır'daki toplam derslik sayısına oranlandığında ise özel okul derslik sayısının yüzde 16 civarında olduğu görülmektedir. Derslik sayısında Türkiye ortalaması olan yüzde 19'luk oranın gerisinde olmakla birlikte yakın bir oranda olduğu anlaşılmaktadır.

Bazı yıllara göre Diyarbakır'daki resmi ve özel okullardaki öğretmen sayıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Diyarbakır'daki resmi ve özel okullardaki öğretmen istatistikleri (Örgün)

Kademe	Okul Öncesi		İlköğretim		Ortaöğretim		Toplam		Toplam
Dönem	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi	Özel	Resmi + Özel
2002-2003	61	31	7.394	83	1.565	48	9.020	162	9.182
2017-2018	648	123	14.984	899	5.458	965	21.090	1.987	23.077
2018-2019	744	210	16.367	1.175	6.001	1.355	23.112	2.740	25.852

Tablo 5'te görüldüğü gibi yıllara göre hem resmi hem özel kurumlarda görev yapan öğretmen sayılarında ciddi bir artış olmuştur. Özel kurumlarda görev yapan öğretmen sayısında 2002 ile 2017 yılları arasında 12,3 katlık bir artış olmuştur. 2017 ile 2018 arasında sadece bir yıl içerisinde istihdam edilen öğretmen sayısında 753 artış olduğu görülmektedir. Bu da yaklaşık yüzde 38'lik bir artış anlamına gelmektedir.

Diyarbakır'daki toplam öğretmen sayısına oranlandığında ise özel okullarda istihdam edilen öğretmen sayısının sadece yüzde 9,4' lük bir oranda olduğu görülmektedir. Bu da çok düşük bir oranı göstermektedir. Öğretmen sayısında Türkiye ortalaması olan yüzde 16'lık oranın uzağında kaldığı anlaşılmaktadır.

4.3. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim Desteği Verilen Okul Türleri, Destek Tutarları ve Destek Verilen Öğrenci Sayıları

Yıllara göre Türkiye’de verilen eğitim ve öğretim desteği verilen okul türleri ve destek tutarları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Eğitim ve Öğretim Desteği Verilen Okul Türleri ve Destek Tutarları (TL)

Kademe	2014-2015 *(TL)	2015-2016 **(TL)	2016-2017 ***(TL)	2017-2018 ****(TL)	2018-2019 ***** (TL)
Okul Öncesi	2.500,00	2.680,00	2.860,00	3.060,00	3.290,00
İlkokul	3.000,00	3.220,00	3.440,00	3.680,00	3.960,00
Ortaokul	3.500,00	3.750,00	4.000,00	4.280,00	4.610,00
Ortaöğretim	3,500,00	3,750,00	4,000,00	4,280,00	4,610,00
Temel Lise	3,000,00	3,220,00	3,440,00	3,680,00	3,960,00

Kaynak: Tablodaki veriler Resmi Gazete (2014), Resmi Gazete (2015), Resmi Gazete (2016), Resmi Gazete (2017a) ve Resmi Gazete (2018a) kaynaklarından yararlanarak oluşturulmuştur.

Tablo 6’da görüldüğü gibi 5580 sayılı Kanun kapsamında açılan okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim okul türlerinde yıllara göre eğitim öğretim yılında öğrenim görece her bir öğrenciye eğitim ve öğretim desteği tutarları; yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi tüm illere belirli kriterlere göre kontenjan belirlenerek verilmiştir.

18. Millî Eğitim Şûrası’nda; “2023 Vizyonu’na uygun olarak özel öğretimde okullaşma oranının %25’e çıkarılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.” ve “Eğitimde niteliğin artırılması amacıyla özel okullar teşvik edilerek sayıları artırılmalı, teşvik kapsamında çocuklarını özel okullara gönderen ailelere resmî okullardaki bir öğrenci maliyetinin yarısı kadar destek verilmeli ve bu yolla devletin eğitim harcamaları azaltılmalıdır.” kararları alınmıştır (MEB, 2010).

Özel okulların sayısını artırmak, özel okula gidecek öğrenci sayısını artırmak ve bununla beraber iş istihdamı oluşturmak için verilen bu teşvik desteği, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında uygulamaya konmuştur. Bu kararlara istinaden verilen eğitim öğretim desteği alınan karardaki hedefine ulaşmasa da özel okullaşma oranında artış sağlamasında büyük oranda etkili olduğu görülmektedir.

Yıllara göre Türkiye’de verilen eğitim ve öğretim desteği verilen okul türleri ve öğrenci sayıları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Türkiye de Eğitim ve Öğretim Desteği Verilen Okul Türleri ve Desteklenen Öğrenci Sayıları

Kademe	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Okul Öncesi	50.000	20.000	6.000	6.000	6.000
İlkokul	50.000	50.000	15.000	15.000	15.000
Ortaokul	75.000	50.000	15.000	15.000	15.000
Ortaöğretim	75.000	110.000	15.000	15.000	15.000
Temel Lise			24.000	24.000	24.000
Toplam	250.000	230.000	75.000	75.000	75.000

Kaynak: Tablodaki veriler Resmi Gazete (2014), Resmi Gazete (2015), Resmi Gazete (2016), Resmi Gazete (2017a) ve Resmi Gazete (2018a) kaynaklarından yararlanarak oluşturulmuştur.

Tablo 7’de görüldüğü gibi yıllara göre eğitim ve öğretim desteği verilen okul türleri ve destek verilen öğrenci sayıları yıllara göre farklılık göstermektedir. İlk dönemlerde destek verilen öğrenci sayısı 250.000 civarındayken her yıl biraz daha düşerek son üç eğitim ve öğretim yılı sabitlenerek yüzde 30 oranı seviyesine düşmüştür.

4.4. Diyarbakır’da Eğitim ve Öğretim Desteği Verilen Okul Türleri, Destek Tutarları ve Destek Öğrenci Sayıları

Yıllara göre Türkiye’de verilen eğitim ve öğretim desteği verilen okul türleri ve öğrenci sayıları Tablo 8’de verilmiştir

Tablo 8. Diyarbakır’da Eğitim ve Öğretim Desteği Verilen Okul Türleri ve Destek Alan Öğrenci Sayıları

Kademe	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Okul Öncesi	454	210	67	81	80
İlkokul	1008	1383	414	432	387
Ortaokul	1429	1187	382	366	339
Ortaöğretim	1521	2512	376	385	453
Temel Lise			588	599	655
Toplam	4412	5292	1827	1863	1914

Kaynak: Tablodaki Eğitim ve Öğretim Desteği Okul Kademelerine Göre Diyarbakır İl Kontenjanı verileri MEB (2014), MEB (2015), MEB (2016), MEB (2017a) ve MEB (2018a) kaynaklarından yararlanarak oluşturulmuştur.

Tablo 8’de görüldüğü gibi Diyarbakır’daki öğrencilere verilen eğitim ve öğretim desteği yıllara göre farklılıklar göstermektedir. Diyarbakır’daki öğrencilere ayrılan pay tablo 7 de verilen Türkiye verilerine göre oranlandığında 2014–2015 yılında yüzde 1,76; 2015–2016 yılında yüzde 2,3; 2016–2017 yılında yüzde 2,43; 2017–2018 yılında yüzde 2,48 ve 2018-2019 yılında yüzde 2,55’tir.

Bu oranlar bize Türkiye genelinde okul türlerine göre ayrı ayrı verilen eğitim ve öğretim desteğinin, toplamda Diyarbakır'a ayrılan kontenjanın her yıl artırılarak verildiğini göstermektedir.

5. SONUÇ

Eğitim sadece bireyin kişisel gelişim sürecine katkıda bulunan toplumsal bir kurum değildir. Aynı zamanda toplumu da ilgilendiren, toplumsal kalkınmaya katkıda bulunan kamusal bir hizmettir (Aslan, 2019: s. 270). Türkiye'de bu kamusal hizmet, 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunuyla birlikte tek çatı altında toplanarak devlet eliyle yapılmaya başlanmıştır. Özel girişimlere cumhuriyetin ilk yıllarında müsaade edilmezken 1931 yılında devlet desteğiyle ilk özel kolej kurulmuştur (TED Koleji). 1961 yılına kadar TED Koleji dışında önemli bir adım atılamamış, bu yıldan sonra anayasadaki düzenlemelerle özel okulların önü biraz daha açılmıştır. Günümüze dek özel okullardaki sayı artarak devam etmiştir. Geçmişten günümüze özel okulların varlığı özellikle fırsat eşitliği anlamında tartışılmalıdır.

Eğitimin niteliği ve kalitesini artırmak, alternatif bir öğrenme imkânı sağlaması, iş istihdamı sağlaması ve devletin yükünü hafifletmesi gibi sebeplerle olumlu bakış açısına sahip olanlar olduğu gibi; bu durumun eğitimde fırsat eşitsizliği ve toplum içinde sınıfsal farklılıklar oluşturduğu vb. sebeplerle olumsuz yaklaşımlar da vardır.

Ülkemizde son yıllarda özel okulların sayısının artırılması yönünde bir devlet politikası izlenmektedir. Bunun için Milli Eğitim Bakanlığı 2015–2019 Stratejik Planı'nda Özel okulların arsa tahsisi, teşvik ve vergi muafiyeti ile ilgili planlamalar yapmıştır. Yine bu yönde 5580 sayılı Kanun kapsamında açılan okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim okul türlerinde eğitim öğretim yılında öğrenim görececek her bir öğrenciye eğitim ve öğretim desteği vermiştir.

Bu teşviklere rağmen, elde edilen bulgulardan anlaşıldığı üzere Türkiye'de özel okullaşma oranı henüz hedeflenen düzeyin bir hayli uzağındadır. 2023 hedeflerinde amaçlanan %15'lik hedefin 6 puan gerisinde %9'luk bir oran söz konusudur. 3 yıl içinde bu hedeflere ulaşılabilmesi için teşviklerin artarak devam etmesi gerekecektir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı duyuruda 2019 – 2020 eğitim ve öğretim yılından itibaren özel okullarda ilk defa öğrenim görececek öğrencilere eğitim ve öğretim desteği verilmeyeceğini belirtmiştir (MEB, 2019). Bu durumun Özel Okullaşma oranına nasıl etki edeceğini zaman gösterecektir.

Diyarbakır özelinde bakıldığında ise; son yıllarda okul sayısındaki hızlı artışa ve Türkiye genelinde okul türlerine göre ayrı ayrı verilen eğitim ve öğretim desteğinin, toplamda

Diyarbakır'a ayrılan kontenjanın her yıl artırılarak verilmesine rağmen özel okullaşma oranının (öğrenci sayısı bakımından) henüz Türkiye ortalamasının dahi çok gerisinde olduğu görülmektedir. Bu durum Diyarbakır'daki özel okulların henüz tercih edilecek cazibe ve kaliteye ulaşmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bölgenin en önemli illerinden biri olan Diyarbakır'ın ülke ortalamasına katkı sağlayacak bir düzeye ulaştırılması gerekmektedir. Özellikle özel okullarda istihdam edilen öğretmen sayısının derslik ve öğrenci sayısına oranında bir dengesizlik olduğu görülmektedir. Bu anlamda gerekli desteklerin verilmesi ve denetimlerin yapılmasıyla tablonun ülke ve toplum çıkarlarına hizmet edecek bir noktaya getirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ak Küçükçayır, G. ve Cemaloğlu, N. (2017). Türkiye'de Geçmişten Günümüze Özel Okullar ve Eğitim Politikaları Üzerine Bir Araştırma. K. Beycioğlu (Ed.) *Eğitim Yönetimi Araştırmaları* (s. 87-99). Pegem Akademi.
- Aslan, E. A. Türkiye'de Özel Okullaşma. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 263-276.
- Erkuş, A. (2005). Bilimsel araştırma sarmalı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İnal, K. (2006). Neoliberal Eğitim ve Yeni İlköğretim Müfredatının Eleştirisi. *Praksis Dergisi*, 14, 265-287.
- MEB (2015). 2015-2016 Öğretim Yılı Eğitim Ve Öğretim Desteği Okul Kademelerine Göre İl Kontenjanları <https://ookgm.meb.gov.tr/www/egitim-ve-ogretim-destegi-2015-2016/icerik/601> Erişim Tarihi: 12.12. 2020
- MEB (2016). 2016-2017 Öğretim Yılı Eğitim Ve Öğretim Desteği Okul Kademelerine Göre İl Kontenjanları https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_09/08035705_meb_yayimlanacak_kontenjan_listesi_duzeltme.pdf Erişim Tarihi: 12.12. 2020
- MEB (2017a). 2017-2018 Öğretim Yılı Eğitim ve Öğretim Desteği Okul Kademelerine Göre İl Kontenjanları https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/15152927_2017-2018_DESTEK_YL_KONTENJANLARI.pdf Erişim Tarihi: 12.12. 2020
- MEB (2018a). 2018-2019 Öğretim Yılı Eğitim Ve Öğretim Desteği Okul Kademelerine Göre İl Kontenjanları http://ookgm-dot-meb-dot-gov-dot-tr.gateway.web.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/20102704_Kopya_YL_KONTENJANLARI.xlsx Erişim Tarihi: 12.12. 2020
- MEB (2010). <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> Erişim Tarihi: 12.12. 2020
- MEB (2014). 2014-2015 Öğretim Yılı Eğitim Ve Öğretim Desteği Okul Kademelerine Göre İl Kontenjanları https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_08/25031903_egitimveretimdestei_klavuz25082014.pdf Erişim Tarihi: 12.12. 2020

- MEB (2017). 340 Bin Öğrenciye Özel Okul Teşviki, <https://www.meb.gov.tr/340-bin-ogrenciye-ozel-okul-tesviki-/haber/14240/tr> Erişim Tarihi: 17.12. 2019
- MEB (2018). Devlet desteği ile özel okula giden öğrenci sayısı 520 bini geçti, <https://www.meb.gov.tr/devlet-destegi-ile-ozel-okula-giden-ogrenci-sayisi-520-bini-gecti/haber/16455/tr>
- MEB (2019). <http://www.meb.gov.tr/basin-bulteni/haber/17926/tr>.
- MEB (2019). Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018/'19. Millî Eğitim Bakanlığı Ankara.
- Online 1 (2017). Özel okullarda okuyan öğrenci sayısı kaç oldu, <http://www.egitimcaddesi.com/ozel-okullarda-okuyan-ogrenci-sayisi-kac-oldu/>. Erişim Tarihi: 13.09. 2019
- Resmi Gazete (2014). 7/08/2014 tarihli ve 29081sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Maliye Bakanlığı ve MEB Tebliği
- Resmi Gazete (2015). 25/07/2015 tarihli ve 29425 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Maliye Bakanlığı ve MEB Tebliği
- Resmi Gazete (2016). 6/08/2016 tarihli ve 29793 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Maliye Bakanlığı ve MEB Tebliği
- Resmi Gazete (2017). 4/08/2017 tarihli ve 30144 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Maliye Bakanlığı ve MEB Tebliği
- Resmi Gazete (2018). 12/08/2018 tarihli ve 29081sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Hazine ve Maliye Bakanlığı ve MEB Tebliği
- Şimşek, H. (2014). Osmanlı Devletinde Özel Okullar ve İlk Türk Özel Okulunun Tarihçesine. *Bilig*, (68), 209-230.
- Uygun, S. (2003). Türkiye'de dünden bugüne özel okullara bir bakış (gelişim ve etkileri). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 36(1), 107-120.
- Wikipedia (2020). AK Parti-Gülen Hareketi çatışması, Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/AK_Parti-G%C3%BClen_Hareketi_%C3%A7at%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1 Erişim tarihi: 23.12.2020